

NIEUWE INVALSHOEKEN VAN EEN HARDNEKKIG PROBLEEM

Kinderarmoede is een groot maatschappelijk probleem met aanzienlijke gevolgen, zowel voor de kinderen en hun omgeving, als voor de samenleving als geheel. De studie die hier wordt voorgesteld¹, reikt zowel de **meest recente data** (2021) over de problematiek aan, als **nieuwe invalshoeken**. Een goed begrip hiervan is onmisbaar voor beleidsmakers die doelgerichte en duurzame

maatregelen willen nemen in de strijd tegen kinderarmoede. Dat is niet alleen een plicht in het licht van de universele Rechten van het Kind, het gaat ook om een **essentiële maatschappelijke investering** waardoor toekomstige uitgaven worden vermeden. De schatting is dat investeren in preventie op termijn vijf tot negen keer minder duur is dan curatief te moeten optreden.

IN EEN OOGOPSLAG

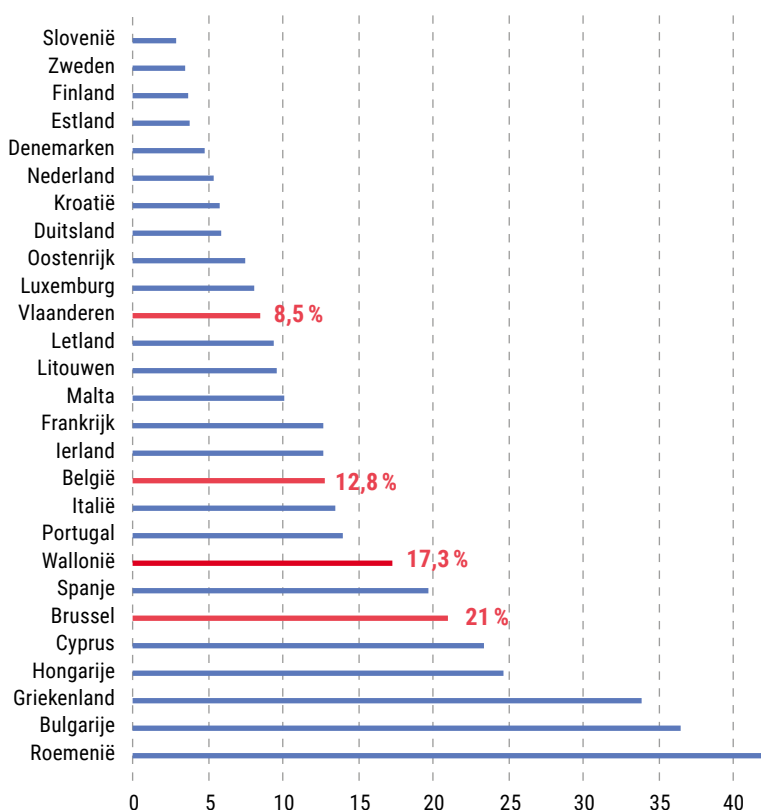
12,8% van de kinderen die in België opgroeien kampen met materiële deprivatie. Zij missen op dagelijkse basis minstens drie elementen die de Europese Unie onmisbaar acht voor hun gezonde en evenwichtige opvoeding en ontwikkeling (zie kader 2).

De analyse van risicofactoren laat zien dat sommige kinderen meer te kampen hebben met het probleem dan andere: tot 50% meer kans op materiële deprivatie. **In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië kampt één kind op vijf met materiële deprivatie (21% en 17,3%). In Vlaanderen gaat het over bijna één kind op tien (8,5%).**

In vergelijking met de andere Europese landen bevinden Brussel en Wallonië zich in de staart van het peloton, terwijl Vlaanderen hoger gerangschikt is. Deprivatie bij kinderen lijkt sinds 2014 in de EU als geheel aanzienlijk te zijn verminderd (tot -50% in sommige landen), maar **de daling in België is beperkter**².

Deprivatie bij kinderen (0-15 jaar), in de EU-landen en de gewesten in België, 2021 (in %)

% materiële deprivatie specifiek bij kinderen

Bron: EU-SILC, 2021, individuele gegevens (berekeningen door de auteurs)

¹ Anne-Catherine Guio en Wim Van Lancker, 2023. De studie baseert zich op de statistieken van de Europese Unie met betrekking tot het inkomen en de levensomstandigheden van de bevolking (EU-SILC) voor 2021. De enquête wordt uitgevoerd door de statistische diensten van elke lidstaat, onder supervisie van Eurostat.

² Dit moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd vanwege de impact van de coronapandemie op het verzamelen van de data.

FEITEN EN CIJFERS

DEPRIVATIE BIJ KINDEREN

Kinderarmoede wordt vaak *indirect* en financieel benaderd. Er wordt gekeken naar het inkomen van de ouders als indicator van de levensomstandigheden van het hele huishouden (niet alleen van het kind)³.

Sinds 2018 past de EU een aanvullende benadering toe om kinderarmoede te analyseren. De Europese indicator voor **deprivatie bij kinderen** gaat **rechtstreeks de materiële levensomstandigheden van kinderen** na: de moeilijkheden die zij dagelijks ondervinden kunnen anders zijn dan die van hun ouders. Deze indicator is gebaseerd op **de toegang tot een set van 17 items die men beschouwt als noodzakelijk voor een gezonde en evenwichtige ontwikkeling van elk kind in Europa** (zie de lijst hiernaast). Volgens de EU is **een kind gedepriveerd als het hem/haar ontbreekt aan minstens drie van de 17 items**.

Een opvallende vaststelling: **sommige lidstaten met een eerder laag welvaartsniveau** (bv. Slovenië,

Estland, Kroatië) **slagen er beter in dan sommige hoger gekwalificeerde landen (zoals België) om kinderen te beschermen voor deprivatie**. België heeft dus zeker nog marge om winst te boeken in het beschermen van kinderen op zijn grondgebied.

RISICOFACTOREN

Sommige kinderen zijn meer blootgesteld dan andere aan materiële deprivatie. Socio-economisch bekeken is het risico op deprivatie bij kinderen veel hoger voor kinderen van wie de ouders

- **niet werken** (54%)
- **een laag inkomen** hebben (42%)
- **laagopgeleid** zijn (37%)
- **huurder** zijn (34%)
- **afkomstig zijn uit een niet-EU-land** (33 %)
- **alleenstaand zijn** (28%) – in het bijzonder **alleenstaande moeders**.

Omgekeerd lopen kinderen met hoger opgeleide ouders die werken, die een hoger inkomen hebben en die eigenaar zijn van hun woning een zeer klein risico op deprivatie.

LIJST VAN DE 17 ITEMS OM DE DEPRIVATIE BIJ KINDEREN TE METEN

KIND

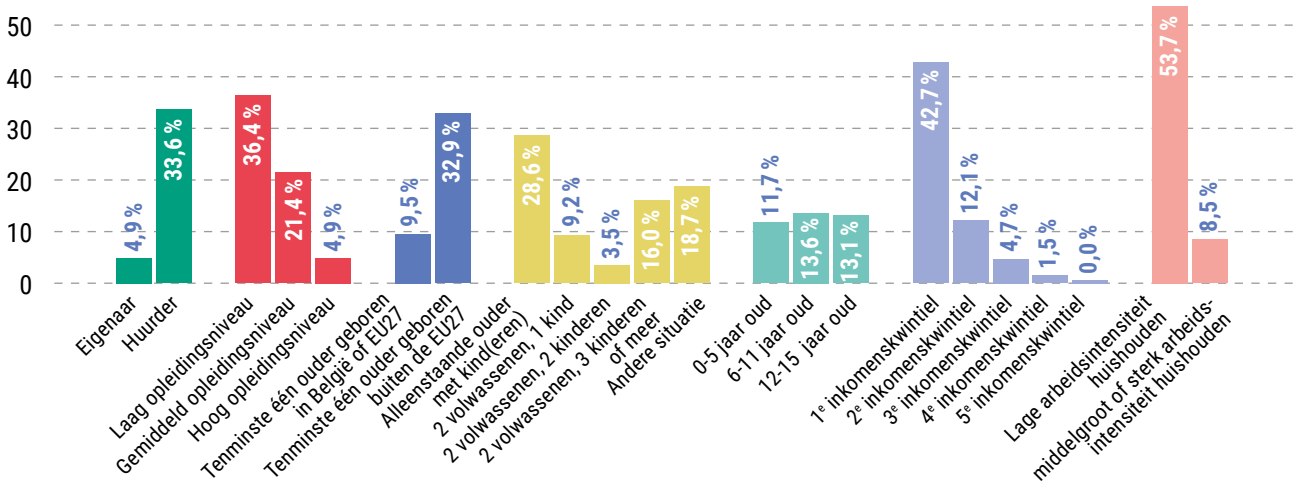
1. Wat nieuwe kleren (geen tweedehands)
2. Twee paar passende schoenen
3. Dagelijks vers fruit en verse groenten
4. Dagelijks vlees, kip, vis of een vegetarisch equivalent
5. Boeken thuis, aangepast aan de leeftijd van het kind
6. Uitrusting voor ontspanning buitenshuis
7. Spelletjes voor binnenshuis
8. Geregeld vrijetijdsactiviteiten
9. Vieren van bijzondere gelegenheden (verjaardag...)
10. Van tijd tot tijd uitnodigen van vriendjes om te spelen en samen te eten
11. Deelnemen aan schooluitstapjes en -feesten
12. Vakantie (één week per jaar)

HUISHOUDEN

13. Vervangen van versleten meubels
14. Geen achterstallige betalingen
15. Toegang tot internet
16. Behoorlijk verwarmde woonst
17. Beschikken over een auto voor privégebruik

Deprivatie bij kinderen volgens verschillende risicofactoren. België, 2021 (in %)

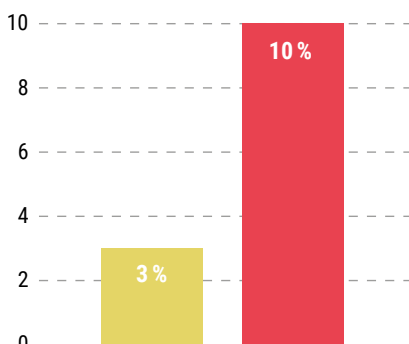
³ Volgens de financiële benadering loopt een kind een armoederisico als het beschikbaar inkomen van het huishouden onder de armoederempel ligt. De drempel is vastgelegd op 60% van het nationale mediaan besteedbaar inkomen. Voor 2021 zijn dit de armoedepercentages bij kinderen per gewest: Vlaanderen 8%, Wallonië 21% en Brussel 32%.

GEVOLGEN

Gezondheidszorg

Dankzij de gegevens over 2021 kan er voor het eerst **een verband worden vastgesteld tussen een slechte (fysieke en mentale) gezondheid in de kindertijd en materiële deprivatie bij kinderen**. De kans dat een gedepriveerd kind kampt met een slechte gezondheid is drie keer hoger dan bij een niet-gedepriveerd kind (10% tegenover 3%). Deprivatie bij kinderen verhoogt ook de kans op medische noden waar niet aan wordt tegemoetgekomen (6% versus 1,7% voor niet-gedepriveerde kinderen), door problemen met de (financiële) toegankelijkheid.

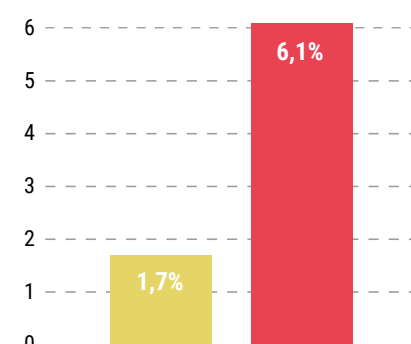
Algemene gezondheid volgens deprivatiestatus

kinderen (0-15 jaar), België, 2021 (in %)

Bron: BE-SILC 2021, individuele gegevens, berekeningen door de auteurs.

Percentage kinderen met niet- vervulde medische noden volgens deprivatiestatus

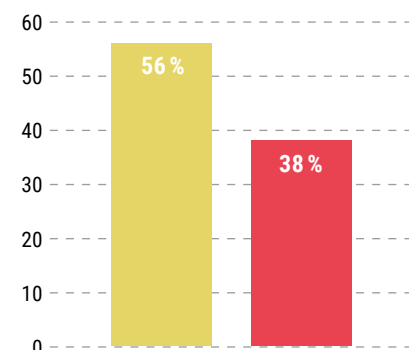
kinderen (0-15 jaar), België, 2021 (in %)

Bron: BE-SILC 2021, individuele gegevens, berekeningen door de auteurs.

Kinderopvang

In België zijn gedepriveerde kinderen minder vaak ingeschreven in de formele kinderopvang dan niet-gedepriveerde kinderen (38% tegenover 56%). Oorzaken zijn de diverse moeilijkheden die ouders ondervinden: financiële ontoegankelijkheid, voorrang voor werkende ouders, gebrek aan plaatsen, weinig flexibele openingsuren of inschrijvingsmodaliteiten... We onderstrepen hierbij ook dat het percentage gedepriveerde kinderen dat is ingeschreven in de formele kinderopvang sinds 2014 niet is toegenomen.

Gebruik van formele kinderopvang, volgens deprivatiestatus

kinderen (0-15 jaar), België, 2021 (in %)

Bron: BE-SILC 2021, individuele gegevens, berekeningen door de auteurs.

Gedepriveerde kinderen worden ook minder vaak opgevangen in een informeel kader (bv. door familie, zoals grootouders): 2% tegenover 22% bij niet-gedepriveerde kinderen. Zij zijn dus twee keer achtergesteld: ze genieten minder vaak van formele kinderopvang en kunnen minder vaak een beroep doen op informele netwerken.

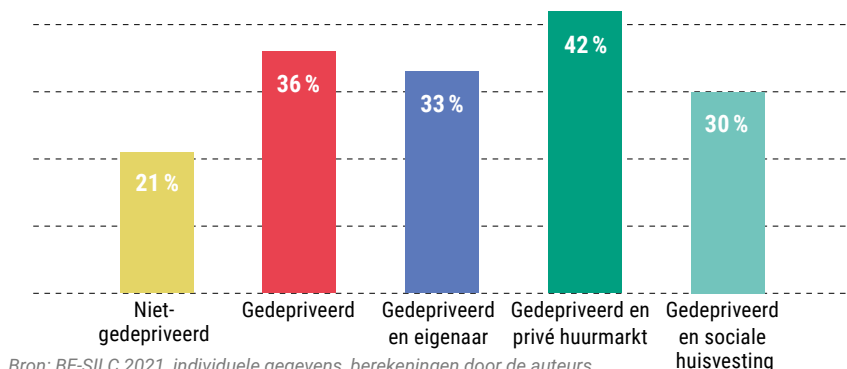
Sociale huisvesting

Gedepriveerde kinderen leven vaker in sociale woningen dan niet-gedepriveerde kinderen (25% tegenover 6%). Hier doen zich echter belangrijke verschillen tussen de gewesten voor: in Wallonië woont 22% van de gedepriveerde kinderen in een sociale woning, tegenover 6% niet-gedepriveerde kinderen. In Vlaanderen bedragen de cijfers respectievelijk 36% en 5%. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de situatie heel specifiek: slechts 13% van de gedepriveerde kinderen woont in een sociale woning. Dat is ook het geval voor 12% van de niet-gedepriveerde kinderen. Zowel wat financiële

toegankelijkheid als kwaliteit van de huisvesting betreft, is de situatie van gedepriveerde kinderen in sociale woningen beter. Gezien 75% van de gedepriveerde kinderen momenteel

niet in een sociale woning woont, ligt daar een oplossing om de levensomstandigheden van deze kinderen te verbeteren.

Percentage gedepriveerde kinderen dat in huisvesting van slechte kwaliteit woont, eigenaars/(sociale of privé)huurders. België, 2021 (in %)

Bron: BE-SILC 2021, individuele gegevens, berekeningen door de auteurs.

DE IMPACT VAN DE VERBLIJFSREGELING OP DEPRIVATIE BIJ KINDEREN

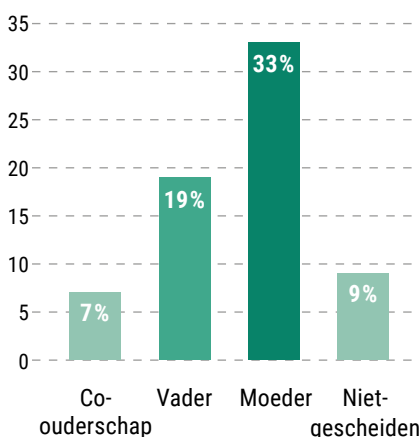
Voor het eerst analyseert een nieuwe studie het risico op deprivatie bij kinderen van wie de ouders gescheiden zijn; dat is het geval voor een kwart van de kinderen tussen 0 en 17 jaar. Twee derde van hen leeft hoofdzakelijk (of vaak alleen) bij hun moeder.

Het deprivatiecijfer bij kinderen die bij een alleenstaande ouder wonen is sowieso hoger. **Maar de kinderen die hoofdzakelijk of exclusief bij hun moeder wonen (die geen nieuwe relatie heeft) lopen een aanzienlijk bijkomend risico op deprivatie.**

Dat risico ligt bijna vier keer hoger voor kinderen die hoofdzakelijk bij hun moeder wonen en 2,5 keer hoger voor kinderen die hoofdzakelijk bij hun vader wonen.

Het risico op deprivatie is hetzelfde voor de kinderen die met hun beide ouders samenwonen als voor de kinderen met co-ouderschap.

Deprivatie bij kinderen volgens verblijfsregeling
België, 2021 (in %)

Bron: EU-SILC, 2021, individuele gegevens (berekeningen door de auteurs)

Dat alleenstaande moeders extra kwetsbaar zijn, heeft diverse verklaringen: 80% van de moeders die (bijna) exclusief voor hun kind(eren) zorgt, werkt deeltijds, is werkloos of inactief. Hun inkomen is dan ook lager, terwijl de kosten van de organisatie van het huishouden en van de zorg voor de kinderen hoger zijn. Bovendien ontvangt 61% van de alleenstaande moeders geen alimentatie van hun ex-partner. **Deze gecumuleerde kwetsbaarheid die alleenstaande moeders treft, verhoogt het risico op deprivatie bij hun kind/kinderen.**

AANBEVELINGEN

Op basis van de resultaten en nieuwe invalshoeken van deze studie, stellen de auteurs aanbevelingen voor die beleidsmakers kunnen inspireren om duurzame en doelgerichte

maatregelen te nemen in de strijd tegen kinderarmoede. Dit doen ze heel specifiek in het kader van het nationaal actieplan dat België tussen nu en 2030 moet uitvoeren (Europese Kindgarantie).

De aanbevelingen van de auteurs zijn terug te vinden in het rapport van de studie op www.kbs-frb.be.

MEER LEZEN

De studie "Deprivatie bij kinderen in België en zijn gewesten : wat zeggen de nieuwe data?" werd gemaakt door Anne-Catherine Guio (LISER – Luxemburg, CEPS/INSTEAD) en Wim Van Lancker (professor Sociaal Werk en Sociaal Beleid, KU Leuven). **Ze kan gratis worden gedownload op www.kbs-frb.be.**

Op de website van de KBS vindt u nog meer publicaties over de strijd tegen kinderarmoede.

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

De Koning Boudewijnstichting heeft als opdracht bij te dragen tot een betere samenleving. De Stichting is in België, in Europa en internationaal een actor van verandering en innovatie in dienst van het algemeen belang en van de maatschappelijke cohesie. Ze zet zich in om een maximale impact te realiseren door de competenties van organisaties en personen te versterken. Ze stimuleert doeltreffende filantropie bij personen en ondernemingen.

De Koning Boudewijnstichting is een stichting van openbaar nut. Ze werd opgericht in 1976, toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Dank aan de Nationale Loterij en haar spelers, en aan alle schenkers voor hun gewaardeerde steun.